

Ruxandra ANTON

Cuvinte și praf

În **Vinerea lungă**, impresionantul decor, cu linii ferme asemenea unui desen geometric cu terminații figurative, de o simplitate și sugestie admirabile, plin de forță, constituie el însuși o poveste în alb și negru asemenea unui film mut. Zece cuburi transparente pe care actorii le transformă, mânuindu-le, în diverse obiecte uzuale, o cabină transparentă în mijlocul scenei – biroul lui B, unde mașina de scris mitraliază memoria cuvintelor, ca un *perpetuum mobile* al vorbelor în golul faptelor – chiar și scena arată ca o pagină scrisă, negru pe alb, iar în fundal, stative cu cranii și două haine agățate, înțepenite în ghips, zidite pe trupurile de fum ale celor care au sfârșit arși de vii în crematoriile naziste. Corul compus din șase bărbați și trei femei, care vor fi și personaje, îmbrăcați în costume negre, cămăși albe și pălărie neagră, identice, care-i depersonalizează și în același timp îi unifică, formează un grup inert, statuar, în așteptarea spectatorilor. Grupul se rupe și, prin mișcări corporale deosebit de plastice, toți își amintesc chinurile, îndurările, coșmarul; la un moment dat, fiecare își înfige capul în câte un cub ca într-o celulă a unui lagăr. Vocile lor grave aduc atmosfera sacră a sinagogii prin cântecele corale închinare lui Mesia. Toți au câte o Biblie și citesc versete în timp ce se mișcă într-o agitație aproape funebră, din care înmărmuresc la apariția lui B. Mulți dintre cei morți nu au morminte și ceremonialul așezării pietrelor pe morminte e unul imposibil. B nu poate înțelege ce s-a întâmplat doar din întâmplarea lui, rămâne prizonierul unei culpabilități a supraviețuirii prin sacrificiul învățătorului și orice ieșire din amintire i se pare o profanare, iar slovele scrise sau vorbite despre ce-a fost, singura legătură posibilă cu sine, inexprimabilul făcând parte din viața pe care ar fi putut-o trăi dacă răul nu ar fi fost comis. B nu mai știe să perceapă dragostea, între el și soția lui stau imagini care l-au încarcerat pe viață. Sfâșietoare este scena în care ea se lovește spasmodic de geamurile cabinei, îl privește cu o dulce teamă, disperare și rugă, se întinde pe acoperiș, se zbate, în timp ce el scrie impasibil, de parcă nici nu ar vedea-o. Libertatea are alte întrebuniări pentru B, aflat într-o căutare continuă a ceva ce-ar fi putut fi, într-o continuă așteptare a învățătorului, libertate ce-i elimină orice voință de a trăi și ceea ce ar putea să mai fie, convins că orice încercare de a da ființă fiului său este chiaruciderea lui. Personajul emblematic înfășurat în bandaje este purtat pe brațe și așezat mereu între ei; el este tăria și călăuză lor pentru o viață în care ei nu pot să mai iasă din starea de detenție. În vulnerabilitatea lor, simpla dezvăluire a locului de unde au scăpat cu viață, le așază pe creștet nimbul învingătorului. Ceea ce e impresionant este sentimentul de culpabilitate al victimelor, tocmai fiindcă războiul și răul nemăsurat adus evreilor este un plan rațional al unui maniac paranoic la care ei nu s-au opus cu rațiunea lor. O altă scenă de un dramatism tensionat este cea în care fiecare își alege câte un obiect din grămada de lucruri rămase de pe urma morților; relația fiecărui personaj cu obiectul ales este de o finețe și de o cruzime a dezgolirii sufletului uman, cutremurătoare. Spectacolul în sine este reprezentarea unor stări ale celor care au scăpat, traumatizați și inapți să-și mai continue viața altfel decât sufocați de memoria însângerată a întâmplărilor groaznice prin care au trecut.

Foto: István Biró

Întâmplările care izbuchesc la suprafață (adunarea pentru raport la școala de băieți, întâlnirea dintre tată și fiu, amintirea despre femeia cheală în capot roșu, sacrificiul învățătorului, împărțitul porțiilor, săparea propriei gropi) sunt prezentate disparat și totuși ele lasă o puternică impresie de întreg viu prin modul de redare: acțiune schițată coregrafic pe un fundal de muzică corală sacră și replici spuse ritmat, asemenea unui marș al vorbirii. Toate acestea dau impresia de poem în mișcare. Actorii și-au susținut partiturile vocale, actricești și coregrafice la un nivel desăvârșit, fiecare în parte, fără nicio discrepanță, reușind să transmită publicului acea tensiune a emoției care te scufundă în întregime în trăirile lor. Se poate spune despre acest spectacol că este un spectacol de imagine, de mișcare coregrafică, că este și poematic, dar și dramatic fără nicio îndoială. Modul apocaliptic în care se trage concluzia, conține atâta adevăr cât și ironie, ca un stigmat neînscris în nicio istorie a faptelor: în cabina de sticlă, bărbatul *B* care-și transferă fantezmele coșmarului în litere, lipește pe geamuri nenumărate coli albe peste care va curge doar cerneala odată cu nisipul și praful ce se aștern peste mormintele celor dispăruți. Doar cuvinte și praf avem pentru ei!; în lume setea de sânge nu se va opri niciodată.

Teatrul Maghiar de Stat Cluj – Vinerea lungă, după romanul *Kadiș pentru copilul nenăscut* de Imre Kertész. Dramaturgia: Visky András. Decorul și costumele: Carmencita Brojboiu. Coregrafia: Vava Ștefănescu. Regia: Tompa Gábor. Cu: Péter Hilda, Orbán Attila, Bodolai Balázs, Györgyjakab Enikő, Bogdán Zsolt, Molnár Levente, Gallo Ernő, Salat Lehel, Sinkö Ferenc, Kató Emöke (*Corul*), Diméni Áron (*B*), Péter Hilda (*Soția*), Orbán Attila (*Di. Învățător*), Bodolai Balázs (*Băiatul*), Györgyjakab Enik (*Fata*), Bogdán Zsolt (*Directorul*), Molnár Levente (*Sfârâiac*). Data reprezentației: 3 decembrie 2007.